

EVROPSKÉ PENÍZE A REGIONÁLNÍ ROZVOJ

METODIKA K PRACOVNÍMU LISTU

T A
Č R

Tento projekt je spolufinancován se státní podporou Technologické agentury ČR v rámci Programu ÉTA.

www.tacr.cz
Výzkum užitečný pro společnost.

METODIKA K PRACOVNÍMU LISTU

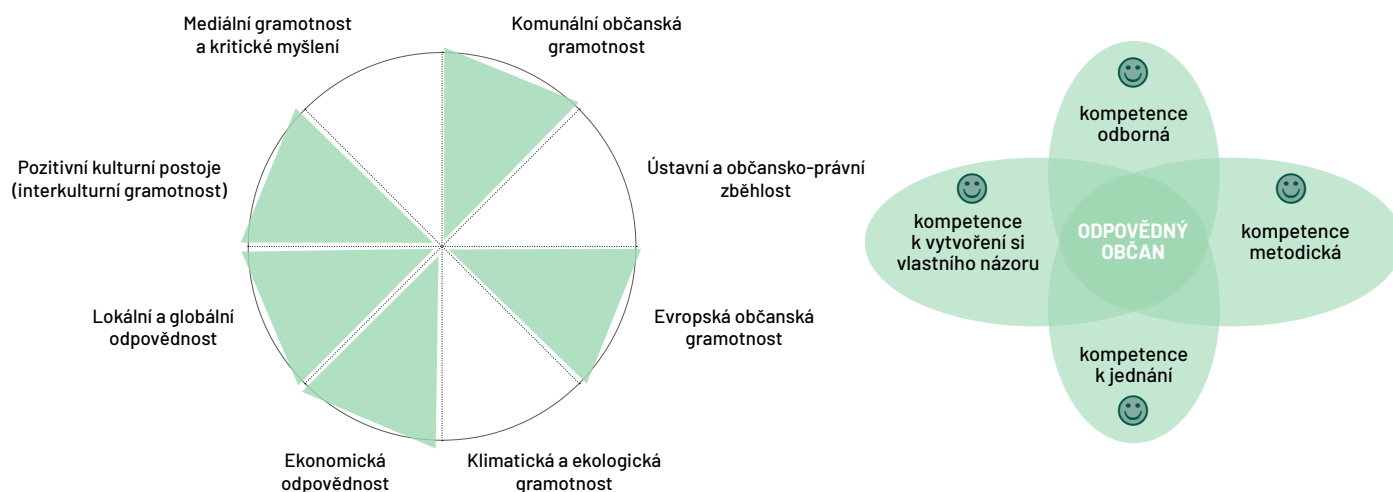
EVROPSKÉ PENÍZE A REGIONÁLNÍ ROZVOJ

Téma	Dotace z evropských fondů
RVP G	<p>Občanský a společenskovední základ MEZINÁRODNÍ VZTAHY, GLOBÁLNÍ SVĚT</p> <ul style="list-style-type: none"> » objasní důvody evropské integrace, posoudí její význam pro vývoj Evropy » rozlišuje funkce orgánů EU a uvede příklady jejich činnosti » posoudí vliv začlenění státu do Evropské unie na každodenní život občanů <p>Člověk ve společnosti</p> <ul style="list-style-type: none"> » objasní podstatu některých sociálních problémů současnosti a popíše možné dopady sociálně-patologického chování na jedince a společnost <p>Občan ve státě</p> <ul style="list-style-type: none"> » uvede příklady, jak může občan ovlivňovat společenské dění v obci a ve státě a jakým způsobem může přispívat k řešení záležitostí týkajících se veřejného zájmu » uvede příklady projevů korupce, analyzuje její příčiny a domýšlí její možné důsledky <p>Geografie REGIONY</p> <ul style="list-style-type: none"> » rozlišuje na konkrétních územních příkladech mikroregionální, regionální, státní, makroregionální a globální geografickou dimenzi <p>Průřezové téma: Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech PL pomáhá žákům:</p> <ul style="list-style-type: none"> » aktivně se podílet na řešení místních problémů, přispívat k řešení problémů na regionální, národní i mezinárodní úrovni, a to i v situacích vyžadujících dlouhodobé společné úsilí; » vnímat a hodnotit lokální a regionální jevy a problémy v širších evropských a globálních souvislostech; » vytvořit si na základě osvojených informací vlastní názor, umí ho vyjádřit a obhajovat ho argumentací v diskusích o politických, ekonomických a sociálních problémech v kontextu s evropskými a globálními vývojovými tendencemi. <p>Učivo v tematickém okruhu: GLOBÁLNÍ PROBLÉMY, JEJICH PŘÍČINY A DŮSLEDKY</p> <ul style="list-style-type: none"> » chudoba a bohatství: rozdílné aspekty a kritéria hodnocení » nerovnost v ekonomickém a společenském rozvoji: tzv. rozdělený svět <p>Učivo v tematickém okruhu: ŽIJEME V EVROPĚ</p> <ul style="list-style-type: none"> » ekonomický vývoj českých zemí v evropském a světovém kontextu: zásadní transformační procesy <p>Učivo v tematickém okruhu: HUMANITÁRNÍ POMOC A MEZINÁRODNÍ ROZVOJOVÁ SPOLUPRÁCE</p> <ul style="list-style-type: none"> » mezinárodní instituce na pomoc rozvojové spolupráci

RVP SOV	VO Společenskovední vzdělávání / Občanský vzdělávací základ » popíše, proč existuje EU a jaké povinnosti a výhody z členství v EU plynou našim občanům (učivo: ČR a evropská integrace); » popíše sociální nerovnost a chudobu ve vyspělých demokraciích, uvede postupy, jimiž lze do jisté míry řešit sociální problémy; » uvede konkrétní příklad pozitivní občanské angažovanosti
Klíčová slova	Dotace, evropské fondy, regiony, solidarita
Cíl vyučovací jednotky	Porozumět principům evropských dotací
Pracovní materiály, pomůcky	Pracovní list, internet
Způsob práce	Čtení textů, map a obrázků s porozuměním, diskuse
Organizační forma práce	Individuální, frontální, skupinová
Časová dotace	2–3 h

Zdroj: Doslovně převzato (a částečně upraveno) z: Rámcové vzdělávací programy pro gymnázia (<https://www.edu.cz/rvp-ramcove-vzdelavaci-programy/ramcove-vzdelavaci-programy-pro-gymnazia-rvp-g/>) a Rámcové vzdělávací programy středního odborného vzdělávání (<https://www.edu.cz/rvp-ramcove-vzdelavaci-programy/ramcove-vzdelavaci-programy-stredniho-odborneho-vzdelavani-rvp-sov/>).

➤ Které občanské kompetence lekce rozvíjí?

Zdroj: LESŇÁK, Slavomír, a kol. *Rozvíjení personální, sociální a občanské kompetence učitelů, studentů a žáků*. Brno: Masarykova univerzita, 2020, s. 46.

Zdroj: ŠTĚRBA, Radim, a kol. *Kompetence pro odpovědné občanství. Příspěvek do diskuze o revizi rámcových vzdělávacích programů*. Praha: Nakladatelství Jalna, 2018, s. 7. Diagram autoři převzali od rakouských autorů: KRAMMER, Reinhard, a kol. *Kompetenzorientierte Politische Bildung*. Innsbruck, Bozen, Wien: Studien-Verl., 2008, s. 6.

Odborná kompetence: které výstupy odborné kompetence PL umožňuje a rozvíjí? Žák:

rozliší každodenní jazyk od jazyka odborného

objasňuje odborné termíny a konstruktivně a kriticky je vysvětluje

Metodická kompetence: které výstupy metodické kompetence PL umožňuje a rozvíjí? Žák:

zachycuje možné odborné výroky, které je možné vyvodit z analýzy

čelí protichůdným názorům a stanoviskům, eventuálně se dokáže na základě argumentů těmto názorům vzepřít

Kompetence k vytvoření si vlastního názoru: které výstupy kompetence k vytvoření si vlastního názoru PL umožňuje a rozvíjí? Žák:

rozdlišuje podložené politické názory od názorů, které nejsou podloženy a jsou emočně zabarvené, a od politických předsudků

přijatelně zdůvodňuje dílčí názory

ověřuje informace, na nichž zakládá vlastní názory, jestli jsou kvalitativně a kvantitativně dostačující a relevantní

Kompetence k jednání: které výstupy kompetence jednání PL umožňuje a rozvíjí? Žák:

vyjadřuje a veřejně hájí vlastní názory, hodnoty a zájmy

hájí sám nebo s ostatními společné zájmy a/nebo zájmy ostatních

Zdroj: Doslovně převzato z: ŠTĚRBA, Radim, a kol., 2018, s. 8-10.

➤ Doporučený průběh lekce:

PL je rozdělený na **úvod**, specifické tematické **sekce** a závěrečný **slovník** pojmů:

Sekce A - Evropské strukturální fondy a myšlenka solidarity,

Sekce B - Jak fungují strukturální fondy?,

Sekce C - Vybrané praktické aspekty využívání evropských fondů.

Pracovní list doporučujeme rozdělit do **3 vyučovacích hodin**:

1. hodina: úvod + sekce A,
2. hodina: sekce B,
3. hodina: sekce C,

nebo případně také do **2 vyučovacích hodin**, a to následovně:

1. hodina: úvod + sekce A + začátek sekce B,
2. hodina: pokračování sekce B, sekce C.

V případě časové nouze je možné kombinovat i jednotlivé aktivity z částí PL, např. tímto způsobem: **1 vyučovací hodina**

- Úvod PL: Evropské peníze a regionální rozvoj (práce s textem)(5 min);
- Sekce A 2b) - Analýza mapy rozvoje regionů v EU (6-10 min);
- Sekce B 1a) a b) - Práce s textem o principech fungování strukturálních fondů EU a kontrola porozumění textu (5-9 min);
- Sekce B 1c) - Analýza karikatury a diskuze o zneužívání evropských fondů (5-7min);
- Sekce C 2a) a b) - Problémy ČR s čerpáním evropských dotací (práce s textem, kreativní úkol)(11-15 min), vhodné je na to napojit i úkol c), například jako domácí úkol.

Část v PL	Čas (odhad) v min	Forma výuky / metoda	Fáze výuky	Scénář	Učební pomůcky
Úvodní část	5	Frontální výuka / domácí úkol / práce s textem	Úvod - evokace / uvědomění	Pracovní list začíná úvodním uvedením do tématu textem Evropské peníze a regionální rozvoj. Text je vhodný pro samostatnou práci žáků na doma. Zkontrolujeme správnost odpovědí a diskutujeme nad nejasnostmi.	PL
A	17-28	Samostatná práce / práce ve dvojicích / frontální výuka / čtení s porozuměním / práce s textem / diskuse	Uvědomění	EVROPSKÉ STRUKTURÁLNÍ FONDY A MYŠLENKA SOLIDARITY	PL
	5-8 +			1. Historie a smysl evropských fondů Sekce A začíná úkolem osmisměrkou, která je stejně jako i úvodní text PL vhodná na domácí přípravu žáků na hodinu. Žáci nalezená slova podle kontextu doplní do otázek a vět, které slouží jako opakování i jako uvedení do tématu o smyslu a vzniku evropských dotací. Správnost odpovědí je vhodné zkontrolovat frontálně a nad nejasnostmi se pozastavit.	
	5-10			2. Co až evropských peněz bude přicházet méně? Bude členství v EU pro ČR stále výhodné? Žáky vyzveme, aby si přečetli krátký text, nebo jím o něm povíme sami (ve zkratce: Česká republika se musí připravit na situaci, kdy přestane být čistým příjemcem dotací EU) a požádáme je, aby se ve dvojicích pokusili odpovědět na otázku pod textem. a) Jedná se o otázky kontrolující pochopení textu, ale rovněž i reflektující text, jako podklad k formulování názoru na předpokládaný pokles dotací v budoucnu. Otázky - výroky poukazují na princip solidarity mezi členy EU a na význam EU pro mírové spoluzití evropských národů. Žáky podporujeme ve formulování a v racionálním a empatickém zdůvodňování svých názorů. Podporujeme diskuzi.	
7-10	Uvědomění / reflexe	b) Požádáme žáky, aby si detailně prohlédli mapu Evropy a všimli si rozdílů mezi jednotlivými regiony v různých zemích EU. Poté je vyzveme, aby se ve dvojicích pokusili označit výroky, které korespondují s údaji z mapy. Následně rozvíjíme diskuzi o významu evropských dotací pro rozvoj regionů.	PL, internet		

Část v PL	Čas (odhad) v min	Forma výuky / metoda	Fáze výuky	Scénář	Učební pomůcky
B	24-39	Samostatná práce / práce ve dvojicích / čtení s porozuměním, práce s textem, diskuse		JAK FUNGUJÍ STRUKTURÁLNÍ FONDY?	PL, internet
	3-5	Samostatná práce / frontální výuka	Uvědomění	1. Principy používání strukturálních fondů EU a) Úkol je vhodný pro samostatnou práci studentů a následnou střídavou frontální kontrolu správnosti.	PL
	2-4	Frontální výuka	Uvědomění / reflexe	b) Doplnujícími otázkami zjišťujeme porozumění smyslu předcházejícího textu a jednotlivým pojmům v předcházejícím úkolu.	PL
	5-7	Samostatná práce / frontální výuka	Evokace / uvědomění / reflexe	c) Požádáme žáky, aby se pokusili propojit své zkušenosti s vnímáním evropských fondů s karikaturou – setkali se již s podobnými postoji k evropským projektům v ČR? Rozvíjíme diskuzi – komu takto nastavené evropské projekty škodí? Mohou plnit funkci a smysl, který jsme hledali při úkolu s mapou rozvinutosti evropských regionů a jak? Vyzveme žáky, aby si informace z diskuze zapsali do připravené tabulky. V případě potřeby žáci použijí pro vyhledávání internet.	PL, internet
	5-7	Frontální výuka	Uvědomění / reflexe	d) V tomto úkolu se naopak snažíme poukázat na pozitivní smysl evropských fondů. Opět pracujeme se zkušenostmi žáků o projektech v ČR, se kterými se setkali. Jak pozitivně ovlivnily/ovlivňují jejich život a život občanů ČR? (Rozpomínání by nemělo být těžké, každý například už jel po rekonstruované dálnici, ve vlaku apod.).	PL, příp. internet
	2-4	Frontální výuka	Evokace	2. Strukturální a investiční fondy a operační programy: klíčové nástroje pro používání evropských peněz v Česku S žáky si na začátek můžeme připomenout informace, které získali v pracovním listu Rozpočet EU (jaké má příjmy a výdaje?). Vhodnou a aktivizující formou je brainstorming.	PL
	2-3	Samostatná práce	Uvědomění	a) Úkol slouží pro lepší představu, kam například směřují evropské finance. Požádáme žáky, aby správně propojili levý a pravý sloupec tabulky.	PL
	3-5	Samostatná práce / ve dvojicích / frontální výuka	Evokace	3. Kontrolní mechanismy a) Úkol slouží jako podklad pro upoutání pozornosti k náročnému tématu nenáročnou, téměř relaxační formou, ve které mohou vyniknout i žáci, kteří běžně úspěch nedosahují. Požádáme žáky, aby dešifrovali jednotlivá přísloví a rozpomenuli se, kde a za jakých okolností se s nimi setkali. Následně můžeme navázat na text v PL – jaké kontrolní mechanismy existují v ČR pro zabránění rozkrádání veřejného majetku?	PL
	2-4	Individuální práce / práce ve dvojicích / frontální výuka	Uvědomění	b) Žáky vyzveme, aby se samostatně nebo ve dvojicích pokusili správně přiřadit kontrolní orgány EU k popisu jejich kompetencí. Text nad nimi jim v tom může být nápomocný. Úkol můžeme rozvinout tak, že opět připomeneme existující kontrolní mechanismy v ČR.	PL

Část v PL	Čas (odhad) v min	Forma výuky / metoda	Fáze výuky	Scénář	Učební pomůcky
C	26-42	Samostatná práce / práce ve dvojicích / vyhledávání informací / čtení s porozuměním / diskuse / debata / frontální / skupinová výuka	Uvědomění / reflexe	<p>VYBRANÉ PRAKTICKÉ ASPEKTY VYUŽÍVÁNÍ EVROPSKÝCH FONDŮ</p> <p>1. Kdo rozhoduje o podpoření konkrétních projektů financovaných z evropských fondů?</p> <p>Část začíná textem, který poukazuje na skutečnost, že samotné čerpání evropských peněz je v rukou jednotlivých států. Informuje o tom, jak státy finance přerozdělují.</p>	PL
	5	Individuální práce / frontální výuka	Uvědomění / reflexe	<p>a) Jednoduchá otázka slouží k ověření porozumění předchozího textu.</p> <p>2. Absorpční kapacita: nikoliv bezvýznamná překážka</p> <p>Část začíná textem, který vysvětluje problém ČR s čerpáním evropských dotací. K této části můžeme přistoupit dvojitým způsobem – od textu k úkolům, nebo od úkolů k textu. Druhý způsob má v sobě badatelskou rovinu, proto může být pro žáky zajímavější. Postupujeme následovně:</p>	PL
	2-4	Samostatná práce / práce ve dvojicích	Uvědomění	<p>a) Požádáme žáky, aby z rámečku vybrali ty důvody, pro které má (nejen) ČR problémy s čerpáním evropských dotací.</p>	PL
	3-5	Práce ve dvojicích / skupinová práce / frontální výuka	Uvědomění / reflexe	<p>b) Následně je vyzveme, aby navrhli – poradili vládě ČR, jak by mohla tyto problémy řešit. Následně vyzveme žáky, aby se spojili do čtveřic a vzájemně si řešení prezentovali (obohacovali svá řešení), následně vyzveme čtveřice, aby se spojily s jinou čtveřicí apod. – použijeme metodu sněhové koule. Následně řešení třídy můžeme sepsat na tabuli a diskutovat o nich. Na závěr se můžeme vrátit k úvodnímu textu této části a důvody i řešení ověřit.</p>	PL
	8-10	Práce ve dvojicích / frontální výuka	Reflexe	<p>c) Poprosíme žáky, aby samostatně nebo ve dvojicích dotvořili předpřipravenou karikaturu a potom si je ve třídě vzájemně ukazovali. Třída může následně hlasovat o nejtrefnějším i o nejtípnějším příběhu.</p>	PL
7-18					

Správné odpovědi:

Klíč k pracovnímu listu Evropské peníze a regionální rozvoj

ÚVOD: EVROPSKÉ PENÍZE A REGIONÁLNÍ ROZVOJ

Úkol: Sabotér v textu změnil některá slova za nevhodná. Odhalte je a vyměňte za správná z rámečku.

nejnákladnějších; klíčovým; méně; konkurenceschopnost; sblížování; HDP; politika; integrace; rumunský; kvalitě; postiženy; nezaměstnaností; propojení; zemí

Regionální **politika** ~~etika~~, jinak též nazývaná Kohezní politika či Politika hospodářské a sociální soudržnosti, hraje v rámci evropské **integrace** ~~dezintegrace~~ velmi důležitou roli. Je to tradičně jedna z **nejnákladnějších** ~~nejlevnějších~~ oblastí, do které směřuje značná část evropského rozpočtu. Zásadní množství peněz, které jí ročně protečou, jsou vyjádřením evropské solidarity mezi bohatšími a chudšími státy. Jsou nástrojem pro **sblížování** ~~vzdalování~~ evropského severu, jihu a východu. Jejich cílem je překlenout propastné rozdíly v ekonomické rozvinutosti jednotlivých evropských regionů. Jen pro srovnání: zatímco region Île-de-France (Paříž) dosáhl v roce 2018 178 % **HDP** BPH (ve srovnání s průměrem EU) a region Hamburk dokonce 197 % HDP, region Východní Slovensko pouze 53 % a **rumunský** ~~indický~~ Severovýchodní region dokonce pouze 42 % HDP. Tyto zásadní rozdíly nejsou pouhou statistikou. Projevují se viditelně v oblasti dopravních cest, úrovni nezaměstnanosti, ale třeba i v **kvalitě** ~~kvantitě~~ životního prostředí. Evropské fondy jsou pak nástrojem k alespoň částečnému překlenutí této propasti. Směřují především do těch regionů, které jsou **méně** ~~více~~ rozvinuté, ale i do bohatších regionů, které byly **postiženy** ~~přistiženy~~ třeba vysokou **nezaměstnaností** ~~přezaměstnaností~~ z důvodu úpadku klíčového průmyslového odvětví. Nejde přitom zdaleka jen o solidaritu. Kohezní politika je **klíčovým** ~~minovým~~ nástrojem pro efektivní fungování společného trhu. Tím, že investuje do stavby nových silnic a železnic a tím, že pomáhá zvyšovat **konkurenceschopnost** ~~neschopnost~~ zaměstnanců i celých regionů, pomáhá lepšímu **propojení** ~~odpojení~~ a celkově efektivnějšímu fungování evropské ekonomiky. Koneckonců, překlenutí propastných rozdílů mezi bohatými a chudými zeměmi je nezbytné i z hlediska efektivního fungování eurozóny a připravení nových členských **zemí** ~~klubů~~ na přijetí eura.

SEKCE A – EVROPSKÉ STRUKTURÁLNÍ FONDY A MYŠLENKA SOLIDARITY

Úkol 1a) Najděte odpovědi na otázky v osmisměrce.

Hospodářská, sociální a územní soudržnost původně nepatřila mezi hlavní cíle evropské integrace.

- Kolika (poměrně rozvinutými) zeměmi, jejichž cílem bylo vytvoření jednotného trhu s volným pohybem čtyř svobod (osob, zboží, služeb a kapitálu), bylo tvořeno Evropské hospodářské společenství (EHS) v 50. a 60. letech 20. století? **šesti**
- Od 70. let se EHS začalo rozšiřovat o nové země, z nichž některé byly výrazně méně ekonomicky rozvinuté. Hlavně kvůli kterému ekonomicky zaostalému státu v první vlně rozšíření (1973) byl založen Evropský fond pro regionální rozvoj (1975)? **Irsku**.
- V 80. letech se potřeba vyrovnávání propastných ekonomických rozdílů výrazně zvětšila, neboť vstoupily další ekonomicky zaostalé země jižní Evropy. O kterých třech zemích mluvíme? **Řecko, Španělsko, Portugalsko**
- Po znovusjednocení **Německa** (1990) byly stejně tak na evropské pomoci významně závislé východní části země.
- Reakcí EU na vstup několika méně rozvinutých zemí bylo doplnění stávajících fondů o nový investiční fond. O jaký? Fond **soudržnosti** (nazývaný též Kohezní fond, vznikl v první polovině 90. let v souvislosti s přijetím Maastrichtské smlouvy).
- Hlavní výzvu pro EU však představovaly vlny rozšíření o další země po roce 2000. Ze kterých částí Evropy byly? Země **střední** a východní Evropy.
- Právě tento region dostává ze **strukturálních** fondů nejvyšší finanční částky a evropské peníze bývají v mediální, veřejné a politické debatě uváděny jako jeden z přínosů evropské integrace.
- Navzdory této skutečnosti však stále platí, že čerpání dotací pro regionální rozvoj není hlavním cílem evropské integrace, ale z pohledu benefitujících zemí jen **dočasným** nástrojem pro odstraňování hlubokých ekonomických a sociálních rozdílů mezi evropskými státy a regiony. Dočasnost dotací na rozvoj infrastruktury, snižování nezaměstnanosti, zlepšování životního prostředí či zvyšování konkurenceschopnosti je klíčová pro pochopení smyslu strukturálních fondů.

- I. Jedná se o výraz **solidarity** mezi evropskými zeměmi, přičemž ty více ekonomicky rozvinuté pomáhají těm aktuálně slabším. Evropská unie se dlouhodobě snaží dosáhnout, kromě míru a bezpečnosti a prosazování sdílených hodnot, především funkčního vnitřního trhu a udržitelného hospodářského růstu směřujícího k blahobytu svých občanů. Hospodářskou, sociální a územní soudržnost a všeobecnou solidaritu mezi členskými státy tak lze chápat spíše jako nástroj, jak výše uvedeného dosáhnout.
- J. V okamžiku, kdy původně zaostalé země (mimo jiné i Česko) zlepší svou celkovou ekonomickou situaci, budou naopak ony **pomáhat** těm členům EU, kteří to budou více potřebovat.

Úkol 2a) Jaký je váš postoj k solidaritě ČR vůči slabším regionům v EU? Označte vlastní pozici ANO/NE a následně ve třídě diskutujte. Svůj postoj racionálně zdůvodněte.

- A. Česká republika přijímá dotace EU pro svůj rozvoj, po dosažení blahobytu na úrovni průměru EU by měla EU opustit. **A/N**
- B. Česká republika přijímá pomoc – dotace EU pro svůj rozvoj, po dosažení blahobytu na úrovni průměru EU by měla být i ČR solidární s dalšími státy a regiony. **A/N**
- C. Zlepšení ekonomické situace slabších regionů a států v EU je výhodné pro všechny členy i pro EU (lepší obchodní partnerství, více příležitostí, možná obrácená solidarita v budoucnu, silnější EU ve světě, lepší vztahy – pokračující mírové soužití). **A/N**

KOMENTÁŘ A ZDŮVODNĚNÍ: Toto cvičení slouží k uvědomění si skutečnosti, že cílem členství ČR v EU není pouhé využívání evropských fondů. Evropské fondy jsou pouze nástroj přiblížení ČR dalším členským státům, nikoliv cíl sám o sobě. EU má jiné důležitější cíle, které jsou zároveň velmi prospěšné pro ČR. Jedná se především o funkční společný trh, který je pro exportní českou ekonomiku velmi výhodný. Až se jednou stane ČR zemí, která bude pomáhat ostatním (bude více do EU platit, než z ní dostávat), ani tehdy nebude evropská integrace nevýhodná. ČR bude solidární, bude podporovat zaostalejší země východní Evropy či Balkánu, odměnou za to jí bude ještě větší společný trh (výhoda pro ČR) a celkově silnější EU, jejíž je ČR součástí. Z hlediska nabízených odpovědí jsou tak vhodné možnosti B a C.

Úkol 2b) Co vyplývá z následující mapy o rozvinutosti regionů v EU? Označte správné a nesprávné odpovědi, následně si je ve dvojicích porovnejte. Diskutujte.

- A. Méně rozvinuté jsou hlavně regiony států východní a jižní Evropy. **A/N**
- B. V ČR, na Slovensku, v Maďarsku, Rumunsku, Polsku či Litvě jsou oblasti hlavních měst z hlediska jejich HDP nad průměrem EU, zatímco jejich ostatní regiony jsou pod průměrem EU. **A/N**
- C. Ve Španělsku a Portugalsku jsou oblasti hlavních měst z hlediska jejich HDP pod průměrem EU, zatímco všechny jejich ostatní regiony jsou nad průměrem EU. **A/N**
- D. Většina regionů Irska, které využívalo solidární pomoc členů EU, je dnes stále pod průměrem EU. **A/N**
- E. Některé regiony Španělska jsou dnes již nad průměrem EU i mimo oblasti hlavního města. **A/N**
- F. Severní regiony v ČR jsou z hlediska HDP rozvinutější než jižní regiony. **A/N**
- G. Jižní Itálie navzdory mnohaleté intenzivní podpoře z evropských fondů zůstává méně rozvinutým regionem. **A/N**

SEKCE B – JAK FUNGUJÍ STRUKTURÁLNÍ FONDY?

Úkol 1a) Seznamte se s principy fungování strukturálních fondů EU a doplňte chybějící klíčová slova.

programování; partnerství; adicionality; monitorovací výbory; koncentrace; monitorování a hodnocení; dohodu o partnerství

Evropská unie stanovuje několik principů, jejichž dodržováním ze strany členských států podmiňuje poskytování peněz ze strukturálních fondů. Tyto principy nám ukazují, že státy si nemohou dělat s evropskými penězi, co chtějí. Právě naopak, musí je používat v souladu se zásadami řádného hospodaření. Základním kamenem je princip **programování**, přičemž státy se zavazují sepsat podrobný dokument, tzv. **dohodu o partnerství**, který podrobně definuje cíle regionálního rozvoje na sedmileté období. Na základě tohoto dokumentu vznikají následně tzv. operační programy, které dále specifikují priority a nástroje rozvoje v jednotlivých oblastech. Velmi důležité je též **partnerství**, které garantuje, že na přípravě, realizaci i hodnocení programů regionální politiky se kromě vlády podílí i hospodářští a sociální partneři, tedy např. zástupci zaměstnavatelů (komory), zaměstnanců (odborníky), neziskového sektoru, vysokých škol apod. Cílem zapojení těchto aktérů je zvýšení kvality celého procesu programování a následného čerpání evropských peněz. EU téměř nikdy

neposkytuje 100% dotaci, neboť v rámci principu **adicionality** vychází z představy, že evropské fondy by neměly nikdy nahrazovat, ale jen doplňovat národní zdroje. EU tak formou dotace poskytne vždy jen část nákladů projektu (třeba 50 % či 70 % apod.), zbytek musí doplatit žadatel či stát. **Koncentrace** znamená, že maximum prostředků má být směřováno do předem definovaných zaostalých regionů, na klíčová témata a priority, nikoliv na ad hoc projekty bez zásadního významu či dopadu. Poslední klíčový princip **monitorování a hodnocení** zdůrazňuje potřebu efektivní kontroly vynakládání evropských peněz. Pro tyto účely je aplikována třífázová evaluace, a sice před schválením každého programu, v průběhu jeho naplňování a po jeho skončení. Za tímto účelem jsou zřizovány **monitorovací výbory**, zahrnující kromě zástupců ministerstev i hospodářské a sociální partnery, aby byla zajištěna co největší objektivita a nezávislost jednotlivých hodnocení.

Úkol 1b) Co jsme se dozvěděli z textu? Odpovězte ANO/NE.

- A. Evropské projekty směřují do všech evropských regionů a jsou vybírány losováním. **A/N**
- B. Evropské peníze směřují do zaostalých regionů na základě předem stanovených priorit. **A/N**
- C. Projekty jsou monitorovány a evaluovány (hodnoceny) ve třech fázích, státy nemohou nakládat s evropskými penězi libovolně. **A/N**
- D. Princip adicionality znamená, že EU financuje regionální rozvoj v plné výši. **A/N**

Úkol 1c) Prohlédněte si karikaturu a odpovězte na následující otázku.

Určitě jste se už setkali v médiích s kritikou některých projektů EU, že jsou (byly) neefektivní či předražené. Komu a jak škodí takové evropské dotační projekty? Diskutujte.

Nabízí se mnoho správných odpovědí. Namátkou lze uvést třeba tyto:

	Komu?	Jak?
1	samotné ČR, která v rámci spolufinancování musí uhradit část finančních nákladů projektu	Předraženost či zbytečnost projektu tak není jen problémem pro EU, ale i pro český státní rozpočet, resp. případně pro rozpočet krajů, měst apod.
2	pověsti ČR mezi evropskými partnery	Evropské peníze směřující do ČR jsou peníze evropských daňových poplatníků, které jsou v rámci evropské solidarity nasměřovány do těch zemí EU, které jsou méně rozvinuté. Pohled Němce, Belgičana či Dána na případný zbytečně zrealizovaný projekt v ČR vyvolává nedůvěru vůči schopnosti ČR spravovat evropské dotace.
3	pověsti Evropské unie v očích českých občanů	V očích některých obyvatel ČR může zpráva o zneužití evropských dotací vést k přesvědčení, že evropské peníze jsou spojené s korupcí. Pravda samozřejmě je, že Evropská unie a strukturální fondy v takovém případě za danou nálepku nemohou, protože korupčníkem je Čech, který pouze obešel pravidla.

Úkol 1d) Vzpomeňte si alespoň na 3 příklady projektů financovaných z evropských fondů, které jste vy osobně viděli či jste o nich slyšeli a které pozitivně ovlivňují život občanů v ČR.

V tomto cvičení se nabízí velmi široká škála možných odpovědí. Obecně lze studenty upozornit na to, že z evropských fondů jsou placeny dopravní cesty (silnice apod.), nové autobusové spoje, opravy budov, revitalizace parků, zvyšování zaměstnanosti v regionech s vysokou nezaměstnaností apod. Studenti se mají rozpomenout např. na nějakou tabulku informující o financování konkrétních projektů z evropských fondů, kterou zahlédli cestou do školy či při volnočasových aktivitách.

Úkol 2a) Přiřadte jednotlivé priority k operačním programům (existujícím v ČR v letech 2021–2027). Následně diskutujte, na kterou z těchto priorit by mělo jít podle vás nejvíce peněz.

Priority	Operační program
Zvýšení dostupnosti alternativních paliv v dopravě	OP Doprava
Rovnost ve vzdělávání	OP Jan Amos Komenský
Sociální bydlení	OP Zaměstnanost+
Digitalizace a rozvoj internetu	OP Technologie a aplikace pro konkurenceschopnost
Řešení environmentálních dopadů transformace na klimaticky neutrální ekonomiku	OP Spravedlivá transformace

Úkol 3a) Prohlédněte si tři česká přísloví, každé přeložené do jiného unijního jazyka, a pokuste se je bez použití slovníků přeložit. Co je na nich problematické? Diskutujte.

EL QUE NO ROBA, ROBA A SU FAMILIA	Kdo nekrade, okrádá svou rodinu. (španělsky)
WAS ZU HAUSE IST, ZÄHLT.	Co je doma, to se počítá. (německy)
KOSZULA BLIŻSZA NIŻ PŁASZCZ.	Bližší košile než kabát. (polsky)

KOMENTÁŘ: Co je doma, to se počítá... bližší košile než kabát... k tomu všemu by se ještě dalo říct „malá domů“. Tato tradiční rčení nás mají upozornit na lidskou vlastnost, která se týká přeneseně i evropských dotací. V zájmu zachování dobrého jména by si ČR měla dávat pozor na to, aby jejím jediným zájmem nebylo získat co nejvíce dotací za jakoukoliv cenu. Evropské dotace jsou pozitivem ne pouze tehdy, když se dostaly na nějaký český bankovní účet (státu, města, kraje, firmy, neziskové organizace apod.), ale pouze tehdy, byly-li vynaloženy smysluplně, v souladu s platnými zákony a pravidly pro vynakládání evropských fondů. Negativní cestou, které by se měla ČR (a jakýkoliv jiný členský stát) vyvarovat, je snaha o získání co nejvíce evropských dotací bez zajištění odpovídajícího kvalitního dohledu nad vynakládáním těchto peněz, v souladu se zásadami dobrého hospodáře. Takový trend by se brzy obrátil proti pověsti a dobrému jménu ČR v Evropě.

Úkol 3b) Kontrolní mechanismy v oblasti evropských fondů se zdaleka neomezují jen na monitoring jednotlivých programů, jak bylo popsáno výše. Přečtěte si text a následně přiřaďte jednotlivé kontrolní instituce k jejich kompetencím.

Evropský úřad pro boj proti podvodům (OLAF) (od 1999)	Vyšetřuje podvody s dopadem na rozpočet EU (např. i neoprávněné použití dotací EU). Nemá ale kompetenci podat žalobu.
Úřad evropského veřejného žalobce (od 2020)	V případě zjištěného podvodu podává u soudu členského státu EU žalobu pro spáchání trestného činu poškozujícího finanční zájmy Unie.
Evropský parlament	Přímo volení poslanci hlasují o rozpočtu a tím rozhodují i o výši a použití evropských fondů.
Účetní dvůr	Nezávislá instituce, která analyzuje výdaje rozpočtu, nemůže nicméně vymáhat nápravu nebo udělovat trest.

SEKCE C – VYBRANÉ PRAKTICKÉ ASPEKTY VYUŽÍVÁNÍ EVROPSKÝCH FONDŮ

Úkol 1a) Je to správně?

Úkolem řídicího orgánu operačního programu je monitorovat a průběžně vyhodnocovat kvalitu čerpání evropských dotací. A/N

Úkol 2a) ČR (podobně jako i jiné země) ne vždy dokáže vyčerpat přislíbené finance. Z možností v rámečku vyberte důvody vedoucí k tomuto stavu.

nezájem občanů a institucí v ČR o dotace z EU; nekvalitní strategické plánování (institucí); peníze z EU není v ČR za co utratit (všechno je už dokonalé); nedostatek odborného personálu; nedostatek politiků; malá informovanost o dotačních příležitostech

- **Nezájem občanů a institucí v ČR o dotace z EU – tato odpověď je nesprávná, jakkoliv výjimečně může tento jev nastat.** Nečerpání dotací není primárně způsobeno nezájmem o evropské peníze, ale jinými faktory, viz níže. Nicméně ano, někdy se stává, že instituce či firma nemají o evropské dotace zájem, protože se obávají přílišné administrativní náročnosti.
- **Nekvalitní strategické plánování (institucí) – tato odpověď je správná.** V případě některých institucí či firem rozhodně můžeme najít nedokonalé strategické plánování a „absenci vize“. Takové instituce se nedívají do budoucna, nejsou připraveny na možnost žádat o evropské dotace a v případě výzvy k podávání projektů jsou nepřipravené.
- **Peníze z EU není v ČR za co utratit (všechno je už dokonalé) – tato odpověď je nesprávná,** jedná se samozřejmě o nesmysl, který vzbuzuje úsměv.
- **Nedostatek odborného personálu – tato odpověď je správná.** Například malá města nemají dostatek odborného personálu pro sepsání kvalitní projektové žádosti, zároveň však z různých důvodů nechtějí či nemohou využít pomoci externích poradenských firem.

- **Nedostatek politiků – tato odpověď je nesprávná**, jedná se samozřejmě opět o nesmysl.
- **Malá informovanost o dotačních příležitostech – tato odpověď je správná**. Přes upřímnou snahu centrálních orgánů státu co nejvíce informovat o dotačních příležitostech samozřejmě platí, že proces informování by vždy mohl být ještě lepší, uživatelsky příjemnější, názornější apod.

Úkol 2b) Pokuste se poradit vládě ČR, jak by mohla situaci řešit. Návrhy vepište do pravé strany tabulky.

Z jakých důvodů?	Jak to řešit?
Nekvalitní strategické plánování (institucí)	Např. tím, že instituce (města, kraje, ministerstva) budou s větším předstihem vyzývány ke strategickému plánování. Příklad: velká města v ČR jsou ve strategickém plánování poměrně pokročilá. Jisté limity však vidíme u středních a menších měst, která by mohla být, například ve spolupráci se Svazem měst a obcí, ke strategickému plánování ještě více vedena, než tomu bylo dosud.
Nedostatek odborného personálu	Např. tím, že klíčové instituce či města budou investovat více finančních prostředků do angažování osob se znalostí projektového managementu, ideálně též osob se zahraniční zkušeností v dané oblasti apod.
Malá informovanost o dotačních příležitostech	Např. tím, že stát, kraje či města budou více spolupracovat s marketingovými agenturami a pokusí se výhody evropských dotací ještě více přiblížit firmám, neziskovým organizacím apod.

Úkol 2c) Na základě přečteného textu vtipně doplňte do předpřipraveného komiksu rozhovor potenciálních žadatelů o jejich problémech s podáním a realizováním projektů z evropských dotací. Komiksy si vzájemně ukažte, zasmějte se a diskutujte.

Toto cvičení samozřejmě nemá správné řešení, cílem je projevit kreativitu a vtip. Ať si studenti vzpomenou třeba na nějaké korupční kauzy, nebo na nechvalně známé rčení „z cizího krev neteče“... a tvorba dialogu půjde sama.

Slovník

Absorpční kapacita – jedná se o schopnost státu, regionů nebo měst využít finanční prostředky EU.

Adicionalita – synonymum slova doplňkovost. Jedná se o jev, kdy evropské fondy nenahrazují národní regionální politiku, pouze ji doplňují. Projekty tak nejsou čistě placeny z fondů EU, ale členské státy se na jejich financování musejí podílet.

Evropský úřad pro boj proti podvodům (OLAF) – nezávislý orgán, který vyšetřuje podvody s dopadem na rozpočet EU, mimo jiné i zneužití evropských dotací.

Koheze – synonymum slova soudržnost.

Operační program – základní strategický dokument pro konkrétní tematickou oblast. Jsou v něm velmi podrobně stanoveny cíle a priority, kterých chce daný stát či region v následujícím sedmiletém období dosáhnout. Jedná se samozřejmě pouze o takové priority, na jejichž dosahování je možné použít prostředky ze strukturálních fondů EU.

Úřad evropského veřejného žalobce – nezávislý orgán EU sídlící v Lucemburku. Jeho cílem je vést vyšetřování trestných činů proti rozpočtu EU, stejně jako následně podat obžalobu pro spáchání trestného činu poškozujícího finanční zájmy EU.

Účetní dvůr – orgán EU provádějící kontrolu finančních prostředků EU, tedy účetnictví všech příjmů a výdajů Unie. Sídlí v Lucemburku.